

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยในแง่เศรษฐกิจนั้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยในการปรับดุลการชำระเงินของประเทศ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่างๆ ซึ่งนำมาสู่การจ้างงาน เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งในภาพรวมแล้วจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ และควมมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ในแง่ทางสังคมนั้น การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะทำให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้หลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดแผนการตลาดและนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลายเป็นรายได้หลักของประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี

การศึกษานี้จึงมุ่งการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้ที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว เพื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยเทียบกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลี ศึกษาทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี พร้อมทั้งวิเคราะห์ความเหมาะสมของนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยทำการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2544-2550 เนื่องจากเกิดเหตุการณ์วินาศกรรมในสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ.2544 จึงทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่หันมาท่องเที่ยวในทวีปเอเชียเป็นจำนวนมาก

งานวิจัยฉบับนี้ผู้เขียนได้เลือกวิธีการศึกษาโดยอาศัยดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) เปรียบเทียบระหว่างมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับมูลค่าการส่งออกสินค้าบริการ จากการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อการส่งออกบริการ แต่มีแนวโน้มที่ขึ้นในระดับที่ชะลอตัว ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากปัจจัยภายในและภายนอกที่เข้ามากระทบ เช่น

เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย (สึนามิ) การก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศ เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งสิ้น สำหรับประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อการส่งออกบริการ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากประเทศญี่ปุ่นและเกาหลี แม้จะมีการวางนโยบายด้านการท่องเที่ยว แต่รายได้หลักของประเทศจะเป็นอุตสาหกรรมอื่นมากกว่ารายได้จากการท่องเที่ยวทำให้ค่า RCA ที่ได้มีค่าน้อยกว่า 1 และแม้ว่าในขณะนี้ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีจะยังไม่มีรายได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ แต่ประเทศญี่ปุ่นยังคงมีการให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยมีการวางนโยบายและกำหนดเป้าหมายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเน้นความสำคัญของการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น ส่วนประเทศเกาหลีภาครัฐบาลได้เร่งพัฒนาภาคการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นชาติเกาหลี (Korea Content) สอดแทรกลงไปในสื่อบันเทิงต่างๆ โดยพยายามพัฒนาให้กลายเป็นธุรกิจหลักของประเทศและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศเกาหลีเพิ่มมากขึ้น

การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดคงที่ (Constant Market Share Analysis: CMS) ทำการวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากการศึกษาพบว่า ผลจากการขยายตัวของตลาดโลก(World Trade Effect) ทั้ง 3 ประเทศมีแนวโน้มขยายตัวตามตลาดโลก ซึ่งเมื่อมีปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น เหตุการณ์วินาศกรรมในสหรัฐอเมริกาในปีพ.ศ.2544 เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย (สึนามิ)ปีพ.ศ.2547 เกิดขึ้น ล้วนส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกและกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้ง 3 ประเทศยังคงพึ่งพาการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลก ผลจากความสามารรถในการปรับตัวตามอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลก(Market-distribution Effect) พบว่ามูลค่าการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีระหว่างปี พ.ศ.2546-2548 นั้นลดลงเนื่องจากสงครามอิรัก การก่อวินาศกรรม การแพร่ระบาดของโรคSARS และเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย(สึนามิ) สำหรับผลจากความสามารรถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Competitiveness Effect) พบว่าประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เนื่องมาจากได้รับผลกระทบจากสงครามอิรัก การก่อวินาศกรรมในหลายประเทศ และการแพร่ระบาดของโรคSARS ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นยังคงมีความสามารรถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเชื่อว่าประเทศญี่ปุ่นสามารถจัดการปัจจัยภายนอกที่มา

กระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ โดยนักท่องเที่ยวยังคงมีความเชื่อมั่นในการเดินทางท่องเที่ยว
ยังประเทศญี่ปุ่น ต่างกับประเทศเกาหลีที่ยังคงสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในทุกปี
เนื่องมาจากประเทศเกาหลีเพิ่งเริ่มที่จะให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา
ซึ่งรัฐบาลเกาหลีได้พยายามสนับสนุนและส่งเสริมด้านบันเทิงและภาพยนตร์ เพื่อดึงดูด
นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

การวิเคราะห์ SWOT เพื่อทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของ
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของแต่ละประเทศ และทำการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของแผนการ
ตลาดและนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่าทั้งประเทศไทย ประเทศ
ญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี มีจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ต่างกัน โดยประเทศไทยเน้นการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประเทศญี่ปุ่นเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมใน
ท้องถิ่น และประเทศเกาหลีมีการส่งเสริมสื่อบันเทิงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว สำหรับจุดอ่อนพบว่า
ประเทศไทยและเกาหลีมีจุดอ่อนด้านภูมิประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยยังคงมีความไม่สงบ
ภายในประเทศ ปัญหาการลอบลวงนักท่องเที่ยว และความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว ด้าน
ปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของทั้งสามประเทศ คือ การมีการขยายการ
ให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำและช่องทางการขายสินค้าทางการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป
ปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ เศรษฐกิจโลกที่มีการชะลอตัว และการ
แข่งขันที่รุนแรงขึ้นของตลาดท่องเที่ยว ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการตัดสินใจของ
นักท่องเที่ยว และจากการวิเคราะห์นโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย พบว่า
รัฐบาลมีระเบียบวาระที่ชัดเจนด้านการท่องเที่ยวในการจัดตั้งและดำเนินนโยบายและมีการคิดค้น
กลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเป้าให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชีย
โดยแผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยว แสดงถึงความต้องการที่มุ่งไปสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แต่
นโยบายเหล่านี้ยังคงมีปัญหาคือ นโยบายการพัฒนาคุณภาพ เช่น การบริหารจัดการอุปสงค์และ
อุปทาน การจัดทำมาตรฐานต่างๆ การควบคุมคุณภาพ ความปลอดภัย ยังไม่ชัดเจน การมี
ส่วนร่วมของประชาชนยังไม่มากพอ ปัญหาจากการพัฒนาในอดีต วิกฤตการณ์ต่างๆที่เข้ามาใน
ประเทศไทย เช่น การก่อการร้าย โรคSARS เป็นต้น

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ ในส่วนภาครัฐบาล
จะต้องมีการกำหนดกรอบหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่าง
ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่และใช้งบประมาณที่ได้รับให้เกิดประโยชน์
สูงสุด การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์

แผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ โดยต้องเป็นการเข้าร่วมของทุก ส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งของภาคประชาชน ชุมชน รัฐ เอกชน ท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง กับปัญหาของภาค ท่องเที่ยว โดยมีภาครัฐเป็นผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเท่านั้น สำหรับภาคเอกชน ควรมี การประชุมเพื่อทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และเน้นย้ำถึงวัตถุประสงค์ ของการก่อตั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้ภาคเอกชนทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการ เข้าร่วมเป็นสมาชิก และร่วมกันกำหนดหน้าที่และบทบาทสำหรับผู้ประกอบการที่ทำผิด กฎระเบียบที่สภากำหนด ยิ่งไปกว่านั้นภาคเอกชนควรเป็นผู้นำในการวางแผน และกำหนดกล ยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศ โดยแผนที่วางขึ้นควรมีทั้งในระยะยาว ระยะกลาง และระยะ สั้น รวมทั้งมีแผนในการรองรับภาวะวิกฤติ โดยต้องเป็นแผนแบบบูรณาการที่ครอบคลุมโครงสร้าง และทิศทางของอุตสาหกรรม ตลอดจนกลยุทธ์การแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งระบบ และ คำนึงถึงการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ผ่านมา ภาครัฐยังขาดความชัดเจนในการกำหนดหรือวางแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม ท่องเที่ยว ดังนั้นในการจัดทำแผน จึงควรวิเคราะห์ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของการท่องเที่ยวไทย โดย กำหนดแนวทางในการดำเนินการทำงานของธุรกิจแต่ละประเภทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยรวมและส่งผลดีต่อเศรษฐกิจรวมของทั้งประเทศ